

# OBRANA A OCHRANA TERITÓRIA

Chceme sa zmieniť o niektorých poznatkoch a skúsenostiach pri riešení problematiky spolupráce vojenských orgánov s civilnými orgánmi a organizáciami, ktoré sme získali pri rôznych zamestnaniach a súčinnostiach cvičeniach s jednotlivými ministerstvami Slovenskej socialistickej republiky.

Veľký význam pre koordinovanie celkovej činnosti v dobe mieru i za vojny zohráva Odbor obrany a bezpečnosti vlády Slovenskej socialistickej republiky, ktorý v súčasnej dobe koordinuje jednotlivé úlohy v tesnej súčinnosti s veliteľstvom okruhu, orgánmi a organizáciami Slovenskej socialistickej republiky. Jediné spoločným úsilím a vzájomnou spoluprácou môžeme vytvoriť vhodné podmienky pre obranu a ochranu teritória. Spoločným úsilím musíme už v dobe mieru vytvoriť také predpoklady, aby sme nemuseli zásadne meniť spracované a schválené dokumenty pri prechode na vojnový stav.

Máme za to, že nie všetky orgány a organizácie si dostatočne uvedomujú úlohu a opodstatnenie Odboru obrany a bezpečnosti. Podľa našich poznatkov je tento orgán veľmi dôležitý a potrebný, pretože cestou tohoto je možné zabezpečovať a koordinovať jednotlivé úlohy, ktoré sú bezprostredne nutné k obrane a ochrane Slovenskej socialistickej republiky v nadväznosti na celkovú obranu našej vlasti i ostatných socialistických krajín.

Podľa súdobých zásad vedenia budúcej možnej vojny, bude mať dôležitú úlohu, okrem ozbrojených síl aj celé teritórium štátu. K tomu považujeme za dôležité ujasniť si, čo rozumieme pod pojmom **teritórium**. Pod týmto pojmom chápeme celé územie krajiny s jeho obyvateľstvom, surovinovými zdrojmi, priemyslom, poľnohospodárstvom, prírodným, technickým a

kultúrnym bohatstvom krajiny. Je to vlastne súhrn materiálnych a ľudských zdrojov, ktoré určujú a vytvárajú podmienky pre činnosť poľných, ale i teritoriálnych vojsk. Rozhodujúci význam má pri tom ekonomika štátu, morálno-politický stav obyvateľstva, komunikačná sieť, prostriedky dopravy, veda a technika. V súdobých podmienkach pevnosť teritória a jeho schopnosť byť spoľahlivým základom pre bojujúce vojská po materiálnej a morálnej stránke je jedným z najdôležitejších činiteľov, ktoré ovplyvňujú a určujú priebeh a výsledok vojny.

Súčasný prostriedky ozbrojeného zápasu môžu spôsobiť značné ztráty a dezorganizovať celé teritórium bojujúcich krajín. Nemôžeme zastierať, že práve medzikontinentálne balistické riadené strely s jadrovými hlavicami sú určené mimo iného i pre ničenie hospodárskych i komunikačných, ale i iných dôležitých objektov na teritóriu štátu. To znamená, že po použití jadrových zbraní bude po určitú dobu na rušená možnosť centrálného riadenia nižších riadiacich stupňov teritória. Tejto situácii musíme čeliť dôslednou prípravou k zvýšenej samostatnosti v riadiacej činnosti všetkých teritoriálnych orgánov s využitím už v mieri spracovaných a schválených dokumentov a plánov.

Zložitosť prípravy teritória na vojnu vyžaduje maximálnu pripravenosť vojenských, politických, správnych a hospodárskych riadiacich orgánov k zabezpečeniu všetkých úloh. S výnimkou politického riadenia, ktoré určuje základné vojensko-politické ciele, stáva sa za vojny obsahom činnosti vojenského, štátneho, hospodárskeho riadenia plnenia úloh v prospech ozbrojených síl a organizácie všestranného zabezpečenia potrieb ozbrojeného zápasu.

Pri tom budú mať dôležité miesto **Rady obrany** všetkých stupňov, ktoré boli zriadené na základe prijatia ústavného zákona číslo 10/1969 zb. Federálnym zhromaždením 31. 1. 1969.

Zloženie jednotlivých rád plne zodpovedá súčasným požiadavkám riešenia úloh z hľadiska obrany a ochrany teritória a plnenie úloh v dobe mieru i za vojny. Ide predovšetkým o úlohy v oblasti:

- zabezpečovania potrieb ozbrojených síl,
- hospodárskomobilizačných príprav,
- operačnej prípravy štátneho územia,
- civilnej obrany a verejného poriadku za vojny,
- prípravy občanov k obrane.

Tieto úlohy bezprostredne súvisia s úlohami, ktoré plnia ozbrojené zložky a zvlášť armáda, avšak v prospech bojujúcich poľných vojsk, ale i teritoriálnych jednotiek.

V niektorých prípadoch sme si ani neuvedomovali, ako je dôležitá a nutná vzájomná spolupráca medzi armádou a ostatnými inštitúciami štátnej správy pri plnení jednotlivých úloh z hľadiska obrany a ochrany teritória. V súčasnej dobe sme dosiahli zlepšenia vzájomnej spolupráce, pretože jednotlivé úlohy sú precvičované a riešené na spoločných zamestnaniach, cvičeniach a poradách.

Veľký význam pre celkovú činnosť a pochopenie má vzájomné poznanie funkčných povinností a možností jednotlivých orgánov, organizácií a inštitúcií. Toto sa nám potvrdilo pri plnení úloh mierového života i pri veľkých spojeneckých cvičeniach, kedy sme zabezpečovali pobyt a presuny vlastných i spojeneckých vojsk. Keď si podrobne rozoberieme jednotlivé úlohy, tak vidíme, že rady obrany zasahujú prakticky do všetkých oblastí života na teritóriu, jak v prospech poľných vojsk, tak i pre organizovanie režimu života na teritóriu. Toto konštatovanie zvlášť vyvstáva, keď si uvedomíme, že územie Východného vojenského okruhu je v súčasnej dobe významnou priemyslovou a hospodárskou oblasťou a má bezprostredné komunikačné a železničné spojenie so susednými socialistickými krajinami, zvlášť so ZSSR. Tieto argumenty podstatne ovplyvňujú celkovú činnosť všetkých teritoriálnych orgánov, organizácií a inštitúcií.

Vedenie trasy plynovodu i ropovodu cez územie Slovenskej socialistickej republiky i jednotlivé priemyslové centrá bezprostredne budú ovplyvňovať i v dobe vojny celkový vývoj z hľadiska potrieb

bojujúcich vojsk i z hľadiska plnenia úloh na teritóriu.

Z týchto dôvodov je bezpodmienečne nutné jednotlivé úlohy zladit' a usmerniť v dobe mieru a tieto precvičovať na spoločných zamestnaniach a cvičeniach.

Z hľadiska týchto faktov poukážeme na niektoré **najdôležitejšie otázky vzájomnej súčinnosti a spolupráce**, hlavne pri zabezpečení vojenskej mobilizácie, zabezpečenia spojenia, technického a materiálneho zabezpečenia.

V podmienkach Východného vojenského okruhu hlavnou úlohou bude vzájomná súčinnosť a spolupráca pri **vojenskej mobilizácii**. Na tomto úkole sa budú bezprostredne podieľať stranické, štátne a vojenské orgány s cieľom vytvoriť maximálne podmienky k tomu, aby jednotlivé úlohy boli splnené v stanovenej norme čo do kvality i kvantity. Pri tom je treba veľkú pozornosť venovať výberu osôb i techniky, ktorá prichádza z národného hospodárstva do armády, alebo ozbrojených zložiek. K splneniu tohoto úkolu už v dobe mieru úzko spolupracujú jednotlivé rezorty i ministerstvá pri príprave plánov, s dôrazom na vyčlenenie osôb a bojeschopnej techniky všetkého druhu. Dopravné inšpektory konajú technické prehliadky techniky, aby technika bola na zodpovedajúcej úrovni a kedykoľvek schopná prevádzky. Referenti jednotlivých závodov, zvlášť na ČSAD, plnia dôležitú úlohu v prospech útvarov, ktoré sa na ich bázi vytvárajú. Bez takejto vzájomnej spolupráce nebolo by možné dôsledne spracovať a zladit' jednotlivé úlohy a zabezpečiť tak najhlavnejšiu úlohu v rámci teritória t. j. splnenie mobilizačných opatrení.

Musíme si tiež uvedomiť, že keď budeme donútení v prípade zahájenia vojny s použitím jadrových zbraní mobilizovať v období hromadného jadrového úderu, alebo tesne po ňom, bude to veľmi obťažné a zložité. V takejto situácii musia funkcionári všetkých stupňov prejavovať vysokú iniciatívu a rozhodnosť v plnení úloh. Musíme využiť všetky prostriedky k včasnému upresneniu rozsahu následkov úderov, k dokonalému rozboru situácie a k prijatiu odpovedajúcich opatrení k ich likvidácii, k okamžitej náhrade ztrát a materiálu. Hlavným vodítkom pre každého musí byť snaha za každú cenu splniť stanovený úkol v určenej dobe a rozsahu, bez zníženého počtu osôb, bojovej techniky a materiálu a bez zníženia bojaschopnosti, spôsobenej narušením morálneho stavu, radiačným ožiarением apod. Najvhodnejším spôsobom ako toho dosiahnuť, bude vyslanie zodpovedných

orgánov k upresneniu situácie (orgánov ČSĽA, CO, SNB, LM apod.) k poskytnutiu potrebnej pomoci na mieste a k prijatiu účinných a odpovedajúcich opatrení k splneniu určených úloh.

Je nutné pri všetkých prípravách počítať s tým, že pri predpokladanom použití jadrových prostriedkov zo strany nepriateľa bude veľká časť územia SSR zamorená radioaktívnym spadom. Dá sa predpokladať, že riešenie radiačnej situácie za týchto podmienok prerastá už rámec operačne taktického zabezpečenia a stáva sa významným činiteľom operačným, ktorý bezprostredne ovplyvňuje činnosť a zabezpečenie ozbrojených síl i celého režimu života na teritóriu.

Škodlivý vplyv radioaktívneho zamorenia sa prejaví nielen v okamžitom vyradení živej sily, ale i bezprostrednom ovplyvnení a zbrzdení mobilizácie vojsk a prechodu národného hospodárstva na vojnový stav.

Za veľmi škodlivý jav v období hromadného napadnutia jadrovými zbraňami považujeme sklon ku generalizovaniu situácie v jednotlivých oblastiach, alebo v súčastiach ozbrojených síl. Zložitost situácie po prvom hromadnom jadrovom údere a jej nepriaznivý vplyv na všetky úseky činnosti zabezpečenia vojsk, nesmie viesť k všeobecnému hodnoteniu stavu záloh podľa prvých neúplných údajov. Výsledkom takéhoto hodnotenia by mohli byť predčasné nesprávne závery o následkoch úderov. Účinky atomových úderov sú predsa závislé na toľkých faktoroch, že i pri zdánlivo podobných podmienkach budú následky napadnutia dvoch susedných okresov zásadne odlišné.

Podkladom pre zdôvodnené a správne rozhodovanie môže byť len konkrétna znalosť každej jednotlivých zasiahnutej oblasti a jednotky. Vždy predsa nedôjde k zamorení celého okresu, ani k zasiahnutiu celého zväzku, brigády, útvaru, alebo pripravených záloh. I v takýchto prípadoch musí byť našou snahou maximálne využiť všetkých bojaskopných častí a skupín. Zisťovanie tejto konkrétnej situácie kladie síce mimoriadne vysoké požiadavky na všetky zložky štábu, ale je nevyhnutnou podmienkou reálneho a včasného odstránenia následkov hromadného úderu a vytvorenia podmienok pro ďalšiu úspešnú činnosť vojsk.

Môžeme uvažovať i tak, že v niektorých krajinách nepriaznivých podmienkach budeme musieť prechodne zastaviť mobilizáciu v silne zamorených oblastiach. I keď ide o rozhodnutie veľmi radikálne, ktoré nemôžeme považovať za všeobecne platnú normu, zaistiť nám v týchto výni-

močných prípadoch zníženie počtu ztrát záloh a neskoršie vyššiu bojaskopnosť vojsk. V žiadnom prípade však nesmie dôjsť ku generalizovaniu tejto možnosti tým, že sa budeme snažiť riešiť situáciu všeobecným spomaľovaním mobilizácie. Naším cieľom musí zostať húževnate plnenie plánovaných opatrení a dosiahnutie bojovej a mobilizačnej pohotovosti všetkých vojsk v maximálne krátkej dobe. Len za tohoto predpokladu vytvoríme nezbytné podmienky pre úspešnú činnosť vojsk, k zabezpečeniu obrany a ochrany daného teritória.

Zvlášť si musíme uvedomiť plný rozsah a obsah pojmu „mobilizácia“. Je to okamžik v živote národa, pri ktorom nielen armáda, ale celý štát prechádza v najkratšej dobe do brannej pohotovosti, ktorá vytvára podmienky od samého zahájenia vojny plniť nové a zásadne iné úlohy v najťažšej situácii. To vyžaduje nesmierne úsilie všetkých orgánov a každého občana vlasti, zvlášť príslušníka armády.

Tak, ako budeme musieť spolupracovať pri všeobecnej mobilizácii tak isto musíme venovať pozornosť aj otázkam **zabezpečenia spojenia**.

V súčasných podmienkach využívame stále spojovaciu sieť a stále zariadenia. Tieto otázky sú úzko koordinované s odpovedajúcimi rezortami a už v mieri sú vytvorené podmienky pre zabezpečenie spojenia za vojny. K tomu sú vopred vypracované plány, v ktorých sa prihliada jak k potrebám armády, tak i k potrebám ostatných záujmových zložiek. I táto oblasť bola precvičovaná na spoločných zamestnaniach, na ktorých bola rozobraná celková spojovacia situácia. V posledných rokoch veľkú pozornosť venujeme kábelovému spojeniu a rádioreléovému spojeniu. V podstate upúšťame od povrchového vedenia, pretože toto je veľmi zraniteľné a v dobe vojny nevýhodné. Spojenie za brannej pohotovosti štátu zabezpečujeme centrálnie na jednotlivých stupňoch velenia. Takto organizované spojenie musí zabezpečovať spoľahlivé spojenie s nadriadenými a podriadenými stupňami velenia a súčinnosť s ostatnými orgánmi a organizáciami.

**Zabezpečenie presunov** na teritóriu bude jednou z dôležitých úloh, pretože presuny budú uskutočňované jak smerom k fronte, tak i od fronty a tiež presuny v národnom hospodárstve. Presunovať sa budú pri tom jak vojská, tak civilné obyvateľstvo a i materiál všetkého druhu. Pre dôsledné zabezpečenie presunov musíme už v dobe mieru spolupracovať so zodpovednými orgánmi ministerstiev, aby

jednotlivé dĺlčie plány boli skĺbené s centrálnym plánom z hľadiska riadenia celkovej dopravy jak po železnici, tak i po komunikáciach.

Dopravu na teritóriu okruhu organizuje a riadi oddelenie vojenskej dopravy cestou krajských správ vojenskej dopravy. V dobe mieru sú v dopravnom pláne zahrnuté všetky úlohy, ktoré budeme plniť za vojny. Jedine takouto štruktúrou môžeme zabezpečiť vzájomnú spoluprácu orgánov dopravy civilného sektoru s orgánmi KSVD i oddelenia vojenskej dopravy teritoriálneho štábu okruhu. Mimo toho musia byť prijaté opatrenia i orgánmi ministerstva vnútra, ktoré bezprostredne budú vykonávať potrebné úlohy na jednotlivých komunikáciach.

K obnove komunikačnej a železničnej siete sú pripravované a precvičované jednotky určených ministerstiev. K plneniu plánovaných úloh vytvárame i materiálne podmienky. Z hľadiska významu teritória SSR tieto úlohy prakticky precvičujeme a tak pripravujeme optimálne podmienky pre zabezpečenie presunov na teritóriu.

Určené ministerstvá a rezorty v duchu Branného systému úzko spolupracujú na zabezpečovaní úloh pri vytváraní etapných staníc, ktoré sú bezpodmienečne nutné na zabezpečenie presunov na automobilnej sieti.

Z tohoto vidíme, že na presunoch sa podieľajú jednotlivé rezorty a ministerstvá a preto musíme bezpodmienečne zabezpečiť ich vzájomnú súčinnosť a spoluprácu už v dobe mieru, aby tak mohli byť včas splnené určené úlohy.

Z hľadiska obrany a ochrany teritória je tiež nutné úzko spolupracovať s orgánmi CO. Táto spolupráca sa prejavuje už v dobe mieru pri výbere jednotlivých priestorov pre vojská i evakuáciu obyvateľstva. Pri riešení evakuácie musíme prihliadať, aby sa tieto priestory neprekrývali a nebolo zbytočné nahromadenie živej sily i techniky v jednom priestore. I pre evakuáciu jednotlivých závodov a pre zaujetie vojnových pracovísk riadiacimi orgánmi musíme vytvoriť optimálne podmienky.

I z tejto oblasti máme poznatky a skúsenosti. Ukazuje sa, že všetky opatrenia zo strany civilnej obrany musíme koordinovať. Robí to funkcionár štábu okruhu určený do centrálnej koordinačnej komisie SSR, ktorý z pohľadu a potrieb armády usmerňuje jednotlivé opatrenia z hľadiska celkovej činnosti obrany a ochrany teritória a plnenia úloh na teritóriu. Zo štábov miestnych vojenských správ i krajských správ vojenskej dopravy sú určení funkcionári na nižších stupňoch.

Spolupráca a súčinnosť s orgánmi CO je nutná i z hľadiska **likvidácie následkov po úderoch zbraní hromadného ničenia**. Túto činnosť síce koordinujú jednotlivé rady obrany, ale výkonným orgánom budú spravidla štáby CO s určenými jednotkami a prostriedkami. Táto oblasť si zasluhuje ďalšieho rozpracovania a preto by bolo i žiadúce prakticky preveriť odstraňovanie týchto následkov, i keď v improvizovanom rozsahu. Všetko však musí smerovať k tomu, aby sa našiel vhodný spôsob a metodika práce pri plnení tak náročného úkolu, ako je obnovenie života a režimu na teritóriu. Podľa skúseností a poznatkov zo živelných pohrom, zvlášť pri povodniach na rieke DUNA a VÁH, sme mali možnosť preveriť, koľko úsilia a námahy vyžaduje táto činnosť. K plneniu tohoto úkolu boli zainteresované všetky zložky civilného sektoru i armády, aby boli uchránené hodnoty na ľudských životoch, materiáli a zvieratách. Tieto skúsenosti ukazujú, že likvidácia následkov po úderoch zbraní hromadného ničenia bude značne ťažká. Preto už v dobe mieru je potrebné celú túto činnosť mať premyslenú, ale i dokumentačne zpracovanú.

Z týchto faktov, poznatkov a skúseností je vidieť, že obrana a ochrana teritória je nielen vecou armády a ostatných ozbrojených zložiek. Na záver článku chceme použiť citátu z dokumentov XIV. zjazdu KSČ: "... obrana našej slobody a socialistických vymožeností je trvalou úlohou celej spoločnosti, nielen ozbrojených síl, ale i všetkých štátnych, spoločenských organizácií a inštitúcií, ktoré zabezpečujú úlohy obrany krajiny komplexne, v jednotnom Brannom systéme..." Jedine spoločným úsilím všetkých zainteresovaných organizácií a inštitúcií môžeme dosiahnuť ďalšieho zskvalitnenia úloh obrany a ochrany teritória a tak v praxi uplatňovať vojenskopolitickú líniu XIV. zjazdu KSČ. Musíme mať stále na pamäti, že podstata a cieľ imperializmu sa nemenia. Zaistenie obrany štátu a celej koalície štátov Varšavskej zmluvy je preto jednou z najdôležitejších funkcií socialistického štátu.

V článku sme si nepoložili za cieľ rozobrať všetky úlohy, súvisiace s obranou a ochranou teritória. Chceli sme sa len podeliť so skúsenosťami a poznatkami získanými pri zamestnaniach a poradách na stupni Východného vojenského okruhu s Odborom obrany a bezpečnosti vlády Slovenskej socialistickej republiky a ostatnými rezortami Slovenskej socialistickej republiky.